

INTERNAREA ABUZIVA LA PSIHIATRIE RAMANE POSIBILA – Consiliul Legislativ cere Parlamentului sa indrepte omisiunea ministrului Justitiei Catalin Predoiu de a pune art. 248 din Codul de procedura penala in acord cu Decizia CCR 357/2022. Cititi decizia prin care CCR a stabilit ca este neconstitutionala internarea suspectilor si inculpatilor banuiti de probleme psihice fara o expertiza medico-legala psihiatrica prealabila (Avizul CL si decizia CCR)

Scris de Valentin BUSUIOC | Data: 22.01.2023 13:14

Proiectul ministrului Justiției Catalin Predoiu (foto 1) de modificare a Codului de procedura penală omite să includă posibilitatea ca românii să fie internați abuziv la psihiatrie.

O spune Consiliul Legislativ (CL) – condus de fostul ministru al Justiției Florin Iordache (foto 2) – în avizul dat în decembrie 2022 proiectului de lege inițiat de Predoiu privind amendarea CPP.

Mai exact, CL atrage atenția că inițiativa de act normativ omite să pună în acord art. 248 CPP cu Decizia nr. 357/2022, prin care Curtea Constituțională a României a declarat neconstituționale art.248 alin.(5) CPP, precum și sintagma „[judecătorul] ia măsuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, dacă aceasta nu a fost făcută potrivit alin.(2)”, cuprinsă în art.248 alin.(9) CPP.

Redam textul art. 248 alin. 1-9 CPP (am subliniat sintagmele desființate de CCR):

„Procedura de aplicare și de ridicare a măsurii

(1) În cursul urmăririi penale sau al procedurii de cameră preliminară, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, procurorul înaintează judecătorului de drepturi și libertăți sau judecătorului de cameră preliminară de la instanța careia i-ar reveni competența să judece cauza în prima instanță o propunere motivată de luare față de suspect sau inculpat a măsurii internării medicale provizorii.

(2) Propunerea prevazuta la alin. (1) va fi insotita de acte medicale concludente sau de expertiza medico-legala psihiatrica.

(3) Judecatorul sesizat conform alin. (1) fixeaza de indata termen de solutionare a propunerii si dispune aducerea cu mandat a suspectului sau a inculpatului.

(4) Solutionarea propunerii se face numai dupa audierea suspectului sau inculpatului, daca starea sa de sanatate o permite, in prezenta unui avocat, ales sau numit din oficiu. Cand suspectul sau inculpatul se afla deja internat intr-o unitate de asistenta medicala si deplasarea sa nu este posibila, judecatorul de drepturi si libertati procedeaza la audierea acestuia, in prezenta avocatului, in locul unde se afla.

(5) Cand propunerea prevazuta la alin. (1) nu este insotita de expertiza medico-legala psihiatrica, instanta sesizata dispune efectuarea acesteia, luand, daca este cazul, si masura internarii necesare pentru efectuarea expertizei.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Suspectul sau inculpatul are dreptul ca la solutionarea propunerii de luare a masurii internarii medicale ori la alcatuirea concreta a planului terapeutic sa fie asistat si de catre un medic desemnat de acesta, ale carui concluzii sunt inaintate judecatorului de drepturi si libertati.

(8) Judecatorul se pronunta de indata asupra propunerii, printr-o incheiere care poate fi contestata in 5 zile de la pronuntare. Contestarea nu suspenda punerea in aplicare a masurii de siguranta.

(9) Daca admite propunerea, **judecatorul** dispune internarea medicala provizorie a suspectului sau inculpatului si **ia masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, daca aceasta nu a fost facuta potrivit alin. (2)**".

Iata ce spune Consiliul Legislativ la punctul 5 din aviz **(vezi facsimil)**:

„Pentru asigurarea unei reglementari complete, este de analizat daca proiectul nu ar trebui sa cuprinda si interventii legislative asupra art. 248 din Codul de procedura penala, tinand cont de faptul ca, prin Decizia nr. 357/2022, Curtea Constitutionala a admis exceptia de neconstitutionalitate a dispozitiilor art. 248 alin. (5) din Codul de procedura penala, precum si a sintagmei 'ia masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, daca aceasta nu a fost facuta potrivit alin. (2)', cuprinse in art. 248 alin. (9) din acelasi act normativ”.

AVIZ

referitor la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea altor acte normative

Analizând proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea altor acte normative, transmis de Secretariatul General al Guvernului cu adresa nr. 632 din 27.12.2022 și înregistrat la Consiliul Legislativ cu nr. D1523/27.12.2022,

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 73/1993, republicată, cu completările ulterioare, și al art. 33 alin. (3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Legislativ, cu modificările ulterioare,

Avizează favorabil proiectul de lege, cu următoarele observații și propuneri:

1. Proiectul de lege are ca obiect de reglementare modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, modificarea art. 13 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 503/2002, cu modificările și completările ulterioare, precum și modificarea art. 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 120/2018, cu modificările ulterioare, în vederea punerii de acord cu deciziile Curții Constituționale prin care au fost admise excepții de neconstituționalitate referitoare la unele prevederi din aceste acte normative.

2. Prin conținutul său normativ, proiectul de lege face parte din categoria legilor organice, fiind incidente prevederile art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituția României, republicată, iar în aplicarea dispozițiilor art. 75 alin. (1) din Legea fundamentală, prima Cameră sesizată este Senatul.

3. Precizăm că, prin avizul pe care îl emite, Consiliul Legislativ nu se pronunță asupra oportunității soluțiilor legislative preconizate.

4. Menționăm că, prin avizul nr. 1405/16.12.2022, Consiliul Legislativ a avizat favorabil, cu observații și propuneri, o propunere legislativă cu obiect similar (b773/24.11.2022), transmisă de Secretarul General al Senatului cu adresa nr. XXXV/5561/29.11.2022.

5. Pentru asigurarea unei reglementări complete, este de analizat dacă proiectul nu ar trebui să cuprindă și intervenții legislative asupra art. 248 din Codul de procedură penală, ținând cont de faptul că, prin Decizia nr. 357/2022, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 248 alin. (5) din Codul de procedură penală, precum și a sintagmei „ia măsuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, dacă aceasta nu a fost făcută potrivit alin. (2)”, cuprinsă în art. 248 alin. (9) din același act normativ.

6. La **art. I pct. 1**, pentru respectarea normelor de tehnică legislativă, în debutul normei propuse trebuie introdus marcajul „(5)”.

7. La **art. I pct. 2**, pentru corelare cu dispozițiile art. 327 din Codul de procedură penală, expresia „Anterior emiterii unei soluții în cauză” ar trebui înlocuită cu sintagma „Anterior rezolvării cauzei”.

Observația este valabilă, în mod corespunzător, și pentru art. 21 alin. (1), astfel cum este propus la **art. I pct. 3**, în finalul căruia expresia „până la emiterea unei soluții de către procuror” ar trebui înlocuită cu sintagma „până la rezolvarea cauzei de către procuror”.

8. La **art. I pct. 8**, pentru corectitudinea exprimării în ceea ce privește intervenția propusă, care vizează modificarea art. 88 alin. (2) lit. b), **partea dispozitivă** va fi reformulată astfel:

„6. La articolul 88 alineatul (2), litera b) se modifică și va avea următorul cuprins:”.

9. La **art. 139¹ alin. (2)**, astfel cum este propus la **art. I pct. 17**, semnalăm că soluția legislativă propusă, potrivit căreia legalitatea încheierii prin care s-au autorizat activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi, al unor libertăți fundamentale ale omului, a mandatului emis în baza acesteia, a modului de punere în executare a autorizării, precum și a

înregistrărilor rezultate se verifică de către judecătorul de cameră preliminară, nu are în vedere cele reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr. 55/2020.

Menționăm că, în paragrafele nr. 44 și 45 ale respectivei decizii, Curtea Constituțională a subliniat că, „dacă judecătorul de cameră preliminară va adopta ca reper prevederile Codului de procedură penală, se ajunge în situația în care, deși activitatea specifică culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului a fost autorizată potrivit Legii nr. 51/1991, legalitatea mijlocului de probă și a procedurii probatoriu prin care acestea au fost obținute se va verifica prin raportare la un act normativ care nu a fost luat în considerare la momentul autorizării măsurii.

Pe de altă parte, în afara implicațiilor evidente ale finalităților diferite ale activităților întreprinse în domeniul securității naționale și ale activităților procesual penale, dacă judecătorul de cameră preliminară va adopta ca reper prevederile Legii nr. 51/1991 se ajunge în situația în care instanțe ierarhic inferioare celei care a emis mandatul au competența verificării elementelor ce țin de legalitatea mijlocului de probă. Curtea observă că, dacă în cazul supravegherii tehnice, dispusă potrivit Codului de procedură penală, legalitatea administrării probelor este realizată, în principiu, de o instanță egală în grad cu cea care a emis mandatul de supraveghere tehnică, în cazul mandatelor emise în temeiul Legii nr. 51/1991, analiza legalității acestora este realizată, de cele mai multe ori, de instanțe ierarhic inferioare celei care a emis mandatul (emiterea mandatului fiind realizată întotdeauna de Înalta Curte de Casație și Justiție). Or, consacrarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin Legea nr. 51/1991, ca instanță specializată în domeniul autorizării activității specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului presupune și o anumită competență specializată a acesteia, strict determinată de lege”.

Este necesară, de aceea, reanalizarea normei propuse pentru art. 139¹ alin. (2) sub toate aceste aspecte.

10. La art. I pct. 19, referitor la art. 145¹ alin. (3) lit. a) și b), pentru asigurarea unității terminologice a dispozițiilor Codului de procedură penală, respectiv cu dispozițiile art. 327 din actul normativ de bază, sintagma „soluționarea cauzei” trebuie înlocuită cu expresia „rezolvarea cauzei de către procuror”.

11. La **art. I pct. 20**, în textul propus pentru art. 146¹ alin. (8), pentru rigoarea redactării, sintagma „Dispozițiile art. 145 și ale art. 145¹” se va scrie sub forma „Dispozițiile art. 145 și 145¹”.

12. La **art. I pct. 41**, pentru corectitudinea exprimării, în cuprinsul normei propuse pentru art. 346 alin. (3) lit. a), sintagma „după materie sau calitatea persoanei” trebuie înlocuită cu expresia „după materie sau după calitatea persoanei”.

13. La **actualele pct. 47 și 48 ale art. I**, având în vedere că soluțiile propuse cuprind intervenții legislative de modificare a două alinate, ale aceluiași articol, respectiv art. 377, recomandăm comasarea într-un singur punct, a cărui parte dispozitivă se va reda astfel:

„... La **articolul 377 alineatele (4) și (5)** se modifică și vor avea următorul cuprins:”.

În continuare se vor reda textele propuse pentru cele două alinate, iar punctele subsecvente se vor renumera.

14. La **art. I pct. 65**, la textul propus pentru art. 595 alin. (1¹) lit. a), pentru un spor de rigoare normativă, expresia „sau forma de vinovăție cerută de aceasta” trebuie înlocuită cu sintagma „sau forma de vinovăție cerută de lege pentru existența infracțiunii”. Observația este valabilă și pentru art. 595 alin. (1¹) lit. b).

15. La **art. III alin. (1)**, pentru rigoarea exprimării, sintagma „prin hotărâri judecătorești definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi” trebuie redată sub forma „prin hotărâri judecătorești rămase definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi”.

16. La **art. IV**, expresia „inclusiv cele aduse prin prezenta lege” trebuie eliminată, ca superfluă.

17. La **art. VI**, pentru o corectă informare, sintagma „cu modificările și completările ulterioare, se va înlocui cu sintagma „**cu modificările ulterioare**”.

PREȘEDINTE

Florin IORDACHE

București

Nr. 1470/27.12.2022

Internarea la psihiatrie – un alt fel de arest preventiv

In Decizia 357/2022 (publicata in noiembrie 2022, pe care Lumea Justitiei o prezinta integral mai jos), instanta de contencios constitutional atrage atentia ca **internarea la psihiatrie in cadrul procesului penal este o masura la fel de restrictiva precum arestul preventiv si, de aceea, suspectul ori inculpatul trebuie sa beneficieze de aceleasi garantii procesuale precum persoana retinuta sau arestata. Altfel spus: instanta trebuie sa efectueze un control real asupra legalitatii si a temeiniciei masurii constand in internarea intr-un ospiciu, arata CCR.**

Or, actuala forma a art. 248 CPP ii permite judecatorului sa interneze la psihiatrie suspectul sau inculpatul inainte de dispunerea expertizei, iar procurorul sa ceara instantei internarea fara sa includa expertiza psihiatrica in dosar. Acest lucru face ca textele legale criticate sa incalce atat articolul 53 din Constitutie (privind restrangerea exercitiului unor drepturi si libertati), cat si jurisprudenta CEDO in materie de internari fortate la psihiatrie. In plus, cele doua pasaje din art. 248 CPP intra in contradictie unul cu celalalt si sunt suficient de vag formulate incat sa lase loc abuzurilor – fapt ce intra in contradictie cu principiul securitatii juridice (continut implicit in art. 1 alin. 3 din Constitutia Romaniei si explicitat in jurisprudenta Curtii Constitutionale). Acest principiu impune ca orice norma legala sa fie formulata in mod clar, previzibil si predictibil.

Prezentam principalul pasaj din Decizia CCR 357/2022:

„14. Curtea a constatat ca, la nivel international, libertatea individuala este consacrata prin art.3 din Declaratia Universala a Drepturilor Omului, care prevede ca „orice fiinta umana are dreptul la viata, la libertate si la securitatea persoanei”. De asemenea, potrivit art.9 paragraful 1 din Pactul international cu privire la drepturile civile si politice, „Orice individ are dreptul la libertate si la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau detinut in mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decat pentru motivele legale si in conformitate cu procedura prevazuta de lege”. Totodata, Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale consacra, in mod expres, in art.5, dreptul la libertate si siguranta, prevazand ca „Orice persoana are dreptul la libertate si la siguranta. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu exceptia urmatoarelor cazuri si potrivit cailor legale”, si stabileste o lista cu un numar limitat de cazuri in care libertatea persoanei poate fi restransa. Intre aceste cazuri se mentioneaza detentia legala a unei persoane susceptibile sa transmita o boala contagioasa, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond [art.5 paragraful 1 lit.e)].

15. Asa fiind, Curtea retine ca, in lumina dispozitiilor art.5 din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, internarea medicala provizorie a suspectului sau a inculpatului reprezinta o privare de libertate ce poate fi acceptata in cadrul unei societati in vederea asigurarii sanatatii si securitatii publice, dar care este permisa doar cu indeplinirea conditiilor si a procedurii stabilite prin lege, fiind exclus arbitrarul (a se vedea mutatis mutandis Decizia nr.458 din 25 iunie 2020, precitata, paragraful 50).

16. Desi Legea fundamentala nu contine o norma expresa care sa prevada acest caz de restrangere a libertatii individuale, Curtea constata incidenta dispozitiilor constitutionale ale art.53, potrivit carora exercitiul libertatii individuale poate fi supus restrangerii cu respectarea exigentelor constitutionale, dispozitii care vor fi interpretate si aplicate in lumina exigentelor conventionale specifice acestei masuri privative de libertate.

17. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, analizând măsura privării de libertate a persoanelor care suferă de tulburări psihice, a apreciat că fiind incidente exigențele convenționale generale aplicabile oricărei privări de libertate, precum și exigențele convenționale specifice, aplicabile expres în cazul prevăzut de art.5 paragraful 1 lit.e) din Convenție.

18. Astfel, în ceea ce privește exigențele convenționale generale aplicabile oricărei privări de libertate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că „art.5 din Convenție se află, alături de art.2, 3 și 4, pe primul loc în rândul drepturilor fundamentale care protejează integritatea fizică a persoanei și, ca atare, importanța acestuia este primordială. Scopul sau principal este de a preveni lipsirile de libertate arbitrare sau nejustificate. Lit.(a)-(f) ale art.5 paragraful 1 din Convenție conțin o listă exhaustivă de motive admisibile pentru privarea de libertate și nicio lipsire de libertate nu va fi legală decât dacă se încadrează în unul dintre aceste motive. Doar o interpretare restrânsă a listei exhaustive de motive admisibile pentru privarea de libertate este în concordanță cu scopul art.5, și anume aceea conform căreia este garantat faptul că nimeni nu este lipsit în mod arbitrar de libertatea sa. Pe lângă faptul că trebuie să se încadreze în una dintre excepțiile prevăzute la art.5 alin.(1) lit.(a)-(f), orice privare de libertate trebuie să fie «legală». În cazul în care «legalitatea» detenției este în discuție, inclusiv în cazul în care se pune întrebarea dacă a fost respectată «o procedură prevăzută de lege», Convenția se referă în esență la dreptul național și stabilește obligația de a se conforma regulilor de fond și de procedură ale acestuia. O perioadă de detenție este, în principiu, «legală» dacă se bazează pe o hotărâre judecătorească.

19. Deși, în mod normal, în primul rând autoritățile naționale, în special instanțele, trebuie să interpreteze și să aplice legile interne, poziția este diferită în ceea ce privește spețele în care nerespectarea acestor legi implică o încălcare a Convenției. Acest lucru se aplică, în special, situațiilor în care este implicat art.5 paragraful 1 din Convenție, iar Curtea trebuie să exercite competența de a controla dacă legea națională a fost respectată. Respectarea legislației naționale nu este totuși suficientă: legile interne trebuie să fie ele însele în conformitate cu Convenția, inclusiv cu principiile generale exprimate explicit sau implicit în aceasta. Principiile generale implicite ale Convenției la care se referă jurisprudența ce ține de art.5 paragraful 1 includ principiul statului de drept și, legat de acesta din urmă, cel al securității juridice și principiul proporționalității.

20. În ceea ce privește principiul securității juridice, expresia «în conformitate cu o procedură prevăzută de lege»

impune nu numai ca orice arestare sau detentie sa aiba un temei legal in legea interna, ci se refera si la calitatea legii. In ceea ce priveste privarea de libertate, este deosebit de important ca principiul general al securitatii juridice sa fie respectat. Prin urmare, este esential sa fie clar definite in temeiul dreptului intern conditiile pentru privarea de libertate, iar legea insasi sa fie previzibila in aplicarea sa, astfel incat sa indeplineasca standardul de «legalitate» prevazut de Conventie.

21. Art.5 paragraful 1 prevede, de asemenea, ca orice privare de libertate sa fie in concordanta cu scopul de a proteja individul impotriva arbitrariului. Notiunea de caracter arbitrar in contextele respective ale lit.(b), (d) si (e) include, de asemenea, a evalua daca detentia a fost necesara pentru atingerea scopului declarat. Cu alte cuvinte, trebuie sa se demonstreze ca privarea de libertate a fost necesara in circumstantele existente. Retinerea unei persoane este o masura atat de grava incat este justificata doar ca ultima solutie in cazul in care alte masuri mai putin severe au fost luate in considerare si s-au dovedit a fi insuficiente pentru a proteja interesul unei persoane sau interesul public care ar putea impune retinerea persoanei in cauza. Astfel, conditia lipsei caracterului arbitrar mai necesita ca atat ordinul de retinere, cat si executarea detentiei sa se conformeze cu adevarat scopului restrictiilor permise de litera relevanta a art.5 paragraful 1. Desi numai lit.(c) si (d) se refera la «scopul» («dar») tipurilor de privare de libertate pe care le acopera, reiese clar din formularea lor si din structura generala a art.5 paragraful 1 ca aceasta cerinta este implicita in toate literale.» (Hotararea din 1 iunie 2021, pronuntata in Cauza Denis si Irvine impotriva Belgiei, paragrafele 123-132).

22. In ceea ce priveste exigentele conventionale specifice, aplicabile in mod expres in cazul privarii de libertate a persoanelor care sufera de tulburari psihice reglementat de art.5 paragraful 1 lit.e) din Conventie, Curtea Europeana a Drepturilor Omului a statuat ca o persoana nu poate fi privata de libertate pentru ca sufera de «alienare mintala» decat daca sunt indeplinite urmatoarele trei conditii minime: in primul rand, trebuie sa se demonstreze in mod cert ca sufera de alienare mintala, adica o reala tulburare psihica trebuie stabilita in fata unei autoritati competente pe baza unei expertize medicale obiective; in al doilea rand, tulburarea psihica trebuie sa fie de un tip sau de un nivel care sa justifice detentia obligatorie; in al treilea rand, temeinicia continuarii detentiei depinde de persistenta unei astfel de tulburari (Hotararea din 2 noiembrie 2021, pronuntata in Cauza W.A. impotriva Elvetiei, paragraful 36).

23. In acest context, Curtea retine ca prin Decizia nr.639 din 23 septembrie 2020, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr.1020 din 3 noiembrie 2020, paragraful 40, a constatat ca actele pe baza carora se dispun masurile de siguranta, procedura de dispunere, punerea in executare, procedura verificarii periodice sunt reglementate de Codul de procedura penala. Astfel, expertizele medico-legale care stau la baza dispunerii masurilor de siguranta sunt expertiza medico-legala psihiatrica si examinarea fizica, reglementate la art.184 si art.190 din Codul de procedura penala. Acestea sunt efectuate in cadrul institutiilor medico-legale, de catre medici, asistenti medicali sau de catre alte persoane cu pregatire medicala de specialitate, potrivit art.184 alin.(2) si art.190 alin.(7) din Codul de procedura penala. Dispunerea masurilor se face, conform art.245 alin.(1) si art.247 alin.(1) din Codul de procedura penala, de catre judecatorul de drepturi si libertati, la propunerea procurorului, in cursul urmaririi penale, de catre judecatorul de camera preliminara, in cursul procedurii camerei preliminare, sau de catre instanta de judecata, in cursul judecatii, pe baza unor rapoarte de expertiza medico-legala din care sa rezulte necesitatea aplicarii unor asemenea masuri, potrivit art.246 alin.(2) si art.247 alin.(3) din Codul de procedura penala.

24. Plecand de la aceste premise, in contextul criticilor de neconstitutionalitate, Curtea urmeaza sa analizeze in ce masura legiuitorul a reglementat obligativitatea efectuarii unei expertize medico-legale care sa stea la baza dispunerii masurii internarii medicale provizorii.

25. Astfel, Curtea retine ca, potrivit art.247 alin.(1) din Codul de procedura penala, internarea medicala provizorie se poate dispune fata de suspectul sau inculpatul care este bolnav mintal ori consumator cronic de substante psihoactive, daca luarea masurii este necesara pentru inlaturarea unui pericol concret si actual pentru siguranta

publica. Textul anterior mentionat restrange subiectii fata de care se poate lua masura internarii medicale provizorii la doua categorii de persoane, si anume bolnavii mintali si consumatorii cronici de substante psihoactive. Masura se poate dispune in cursul urmaririi penale, in cursul procedurii de camera preliminara, al judecatii in prima instanta si in apel, fiind competent/a, dupa caz, judecatorul de drepturi si libertati, judecatorul de camera preliminara sau instanta judecatoreasca.

26. Curtea retine ca, potrivit art.248 alin.(2) din Codul de procedura penala, propunerea de luare fata de suspect sau inculpat a masurii internarii medicale provizorii va fi insotita de acte medicale concludente sau de expertiza medico-legala psihiatrica. Curtea observa ca textul anterior mentionat prevede ca probatoriu in cazul dispunerii masurii internarii medicale provizorii, pe de-o parte, acte medicale concludente, iar, pe de alta parte, expertiza medico-legala psihiatrica, fara a face distinctie intre obligativitatea prezentarii acestora in functie de motivul care sta la baza solicitarii internarii medicale provizorii – existenta unei boli mintale / consumul cronic de substante psihoactive. Asa fiind, rezulta ca legiuitorul a ales sa reglementeze o alternanta a elementelor probatoriului, fie acte medicale concludente, fie expertiza medico-legala psihiatrica. Un argument in acest sens il constituie utilizarea de catre legiuitor a conjunctiei disjunctive „sau”, care, in general, exprima excluderea sau alternanta unor actiuni, posibilitati etc.

27. Asa fiind, Curtea apreciaza ca dispozitiile art.248 alin.(2) din Codul de procedura penala nu prevad obligativitatea prezentarii unei expertize medico-legale psihiatrice atunci cand se solicita dispunerea masurii internarii medicale provizorii in cazul existentei unei suspiciuni ca suspectul sau inculpatul este bolnav mintal. Legiuitorul lasa la latitudinea procurorului si a judecatorului de drepturi si libertati/judecatorului de camera preliminara stabilirea necesitatii prezentarii unei expertize medicolegale psihiatrice in acest caz. Un argument in acest sens reiese si din coroborarea acestor dispozitii cu cele ale art.248 alin.(9) din Codul de procedura penala, criticate in prezenta cauza, care fac trimitere la alin.(2) al aceluasi articol. Astfel, art.248 alin.(9) din Codul de procedura penala prevede ca, daca admite propunerea, judecatorul dispune internarea medicala provizorie a suspectului sau a inculpatului si ia masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, daca aceasta nu a fost facuta potrivit alin.(2) al aceluasi articol.

28. Din interpretarea gramaticala a textului anterior mentionat, Curtea observa ca legiuitorul utilizeaza conjunctia „daca”, aceasta fiind o conjunctie subordonatoare, care introduce o propozitie conditionala „daca admite propunerea”. Cu alte cuvinte, in ansamblul textului analizat, admiterea propunerii de internare medicala provizorie a suspectului sau a inculpatului constituie conditia ce sta la baza efectuarii unei expertize medico-legale psihiatrice, daca aceasta nu a fost realizata anterior. Astfel, dintr-o perspectiva cronologica, efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice va fi subsecventa admiterii propunerii formulate de catre procuror si dispunerii internarii medicale provizorii a suspectului sau a inculpatului.

29. Mai mult, Curtea observa ca legiuitorul a reglementat drept consecinte ale admiterii propunerii procurorului dispunerea internarii medicale provizorii, pe de-o parte, si luarea de masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, pe de alta parte. In ceea ce priveste luarea de masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, Curtea retine ca legiuitorul utilizeaza sintagma „ia masuri”, iar nu sintagma „poate lua masuri”. Aceasta presupune ca judecatorul de drepturi si libertati/judecatorul de camera preliminara este obligat ca, subsecvent admiterii propunerii, sa dispuna efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice. Aceasta rezulta din folosirea de catre legiuitor a verbului „a lua” („ia masuri”) intr-o maniera imperativa, care presupune obligatia, iar nu facultatea judecatorului de drepturi si libertati/judecatorului de camera preliminara de a dispune realizarea expertizei.

30. In aceste conditii, Curtea observa ca, potrivit dispozitiilor de lege criticate, fata de suspect sau inculpat intai va fi dispusa internarea medicala provizorie si abia subsecvent acestei dispuneri se va realiza expertiza medico-legala psihiatrica. Or, scopul expertizei medico-legale psihiatrice, in contextul materiei analizate, este tocmai stabilirea conditiilor esentiale ce trebuie avute in vedere la dispunerea internarii

medicale provizorii, si anume daca suspectul sau inculpatul este bolnav mintal, pe de-o parte, si daca luarea masurii este necesara pentru inlaturarea unui pericol concret si actual pentru siguranta publica, pe de alta parte. Mai mult, chiar si in aceste conditii, legiuitorul nu reglementeaza procedura aplicabila in cazul in care prin efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice se constata ca una sau niciuna dintre conditiile anterior mentionate nu este indeplinita. Prin tacerea legiuitorului se subintelege ca rezultatul expertizei medico-legale psihiatrice realizate ca urmare a dispunerii masurii internarii medicale provizorii nu produce, in realitate, niciun efect asupra hotararii pronuntate de judecatorul de drepturi si libertati/judecatorul de camera preliminara si, implicit, nici asupra starii de privare de libertate a suspectului sau a inculpatului. Astfel, chiar daca art.248 alin.(11) din Codul de procedura penala prevede ca „daca dupa dispunerea masurii s-a produs insanatosirea suspectului sau inculpatului ori a intervenit o ameliorare a starii sale de sanatate care inlatura starea de pericol, judecatorul de drepturi si libertati sau judecatorul de camera preliminara care a luat masura dispune, prin incheiere, la sesizarea procurorului ori a medicului curant sau la cererea suspectului ori inculpatului sau a unui membru de familie al acestuia, efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice in vederea ridicarii masurii aplicate”, Curtea apreciaza ca acesta nu este incident. Aceasta deoarece din modalitatea de reglementare a acestui alineat, precum si din ansamblul legislativ aplicabil acestei proceduri rezulta ca aplicarea art.248 alin.(11) din Codul de procedura penala presupune stabilirea in prealabil a existentei celor doua conditii cumulative (existenta unei boli mintale si necesitatea luarii masurii pentru inlaturarea unui pericol concret si actual pentru siguranta publica) si, ulterior, dupa trecerea unui anumit timp, constatarea insanatosirii suspectului sau inculpatului ori a ameliorarii starii sale de sanatate, ceea ce inlatura starea de pericol.

31. In continuare, Curtea retine ca dispozitiile art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala prevad ca atunci cand propunerea luarii fata de suspect sau inculpat a masurii internarii medicale provizorii nu este insotita de expertiza medico-legala psihiatrica, instanta sesizata dispune efectuarea acesteia, luand, daca este cazul, si masura internarii necesare pentru efectuarea expertizei.

32. Avand in vedere acest aspect, Curtea observa ca procedura de aplicare si de ridicare a masurii internarii medicale provizorii este reglementata de dispozitiile art.248 din Codul de procedura penala. Analizand aceste dispozitii se observa ca, in principiu, legiuitorul a dorit sa reglementeze procedura aplicabila in cazul dispunerii acestei masuri prin normarea distincta a acesteia, pe de-o parte, in etapa urmaririi penale si a camerei preliminare, iar, pe de alta parte, in etapa judecatii in prima instanta si a apelului. Astfel, potrivit modalitatii de reglementare, alin.(1)-(11) ale art.248 sunt aplicabile in cazul dispunerii masurii in etapa urmaririi penale si a camerei preliminare, iar alin.(13) si (14) sunt aplicabile etapelor judecatii in prima instanta si apel, acestea continuand si norme de trimitere la procedura desfasurata in etapa urmaririi penale si a camerei preliminare.

33. In acest context, Curtea retine ca legiuitorul a reglementat la art.3 din Codul de procedura penala separarea functiilor judiciare, iar la art.30 lit.c)-e) din acelasi act normativ organele specializate ale statului care realizeaza activitatea judiciara, mentionand judecatorul de drepturi si libertati, judecatorul de camera preliminara si instantele judecatoresti. Totodata, din ansamblul legislativ al normelor procesual penale se desprinde optiunea legiuitorului de a utiliza cele trei notiuni (judecator de drepturi si libertati, judecator de camera preliminara, instanta judecatoreasca) ca notiuni distincte, de sine statatoare. Astfel, in contextul reglementarii procesual penale, notiunea „instanta” nu capata un caracter generic, care permite includerea in aceasta categorie si a judecatorului de drepturi si libertati si a judecatorului de camera preliminara. Notiunea anterior mentionata prezinta un caracter specific in cadrul normativ procesual penal, indicand organul judiciar care judeca cauza in prima instanta, apel, cai extraordinare de atac sau alte cazuri prevazute expres de lege.

34. Asa fiind, dispozitiile art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala, desi fac parte din ansamblul legislativ care reglementeaza dispunerea masurii in etapa urmaririi penale si a camerei preliminare, nu fac referire la judecatorul de drepturi si libertati / judecatorul de camera preliminara, ci la instanta. Or, astfel cum s-a precizat, notiunea de „instanta” in cadrul normelor procesual penale are un caracter de sine statator care nu inglobeaza si notiunile de „judecator de drepturi si libertati” si „judecator de camera preliminara”. Astfel, desi la prima vedere ar parea ca se instituie obligativitatea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice anterior dispunerii masurii internarii medicale

provizorii in cursul urmaririi penale si al procedurii camerei preliminare, in realitate, din modalitatea de reglementare rezulta ca aceasta obligatie incumba doar instantei judecatoresti, iar nu si judecatorului de drepturi si libertati / judecatorului de camera preliminara.

35. Pe de alta parte, Curtea observa ca dispozitiile art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala prevad ca, in cazul in care propunerea de internare medicala provizorie nu este insotita de expertiza medico-legala psihiatrica, instanta sesizata dispune efectuarea acesteia, luand, daca este cazul, si masura internarii necesare pentru efectuarea expertizei. Asa fiind, spre deosebire de alin.(9) al art.248, care face referire la institutia „internarii medicale provizorii” (reglementata ca atare in titlul V, capitolul II, sectiunea a 2-a), alin.(5) al aceluiasi articol utilizeaza notiunea „masura internarii necesare pentru efectuarea expertizei”. Curtea observa, insa, ca ansamblul legislativ ce normeaza institutia

internarii medicale provizorii nu contine referiri la masura internarii necesare pentru efectuarea expertizei. Avand in vedere aceste aspecte, Curtea retine ca legiuitorul a reglementat in cuprinsul art.184 din Codul de procedura penala dispozitii referitoare la expertiza medico-legala psihiatrica.

36. In acest context, Curtea constata, in primul rand, ca scopul expertizei medico-legale psihiatrice dispuse potrivit art.184 din Codul de procedura penala (stabilirea discernamantului suspectului ori inculpatului in momentul savarsirii infractiunii ce face obiectul acuzatiei) este diferit de cel al expertizei medico-legale psihiatrice dispuse potrivit art.248 din acelasi act normativ (daca suspectul sau inculpatul este bolnav mintal, pe de-o parte, si daca luarea masurii este necesara pentru inlaturarea unui pericol concret si actual pentru siguranta publica, pe de alta parte).

37. In al doilea rand, Curtea retine ca dispozitiile art.184 din Codul de procedura penala utilizeaza notiunea „masurii internarii nevoluntare”, iar nu pe cea a „internarii necesare pentru efectuarea expertizei”. Cu toate ca art.184 alin.(25) din Codul de procedura penala face referire la „masura internarii medicale in vederea efectuarii expertizei medico-legale”, Curtea observa ca aceasta, privita in ansamblul reglementarii, se refera tot la masura internarii nevoluntare (in speta la prelungirea acestei masuri), iar nu la o masura diferita de aceasta. Astfel, avand in vedere tacerea legiuitorului, care nu face trimitere expresa la aplicarea corespunzatoare a dispozitiilor art.184 din Codul de procedura penala, destinatarul normei nu poate stabili cu exactitate daca se afla in situatia dispunerii masurii internarii nevoluntare (prevazute de art.184) sau in prezenta unei alte masuri diferite de aceasta, fapt ce determina o aplicare arbitrara a normelor de lege.

38. Curtea constata ca, in conditiile in care se apreciaza ca atat „masura internarii nevoluntare”, cat si cea a „internarii necesare pentru efectuarea expertizei” se refera la aceeasi procedura, alternanta in utilizarea, in cuprinsul aceluiasi act normativ, a unor termeni / notiuni referitoare la aceeasi concept este de natura a crea confuzie, fapt ce are implicatii inclusiv asupra cerintelor de claritate si previzibilitate a legii. Asa fiind, in conditiile in care legiuitorul urmareste aplicarea intr-un anumit caz a unei proceduri reglementate diferit, trebuie sa prevada in mod clar si previzibil acest lucru, cu atat mai mult cu cat in speta este vorba despre o masura privativa de libertate. Asa fiind, Curtea constata ca dispozitiile art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala nu respecta exigentele de claritate, precizie si previzibilitate, incalcand prevederile art.1 alin.(5) din Constitutie.

39. Mai mult, din analiza comparativa a alin.(1) si (2) ale art.248 (aplicabile in etapa urmaririi penale si a camerei preliminare), pe de-o parte, si a alin.(13) al aceluiasi articol (aplicabil in cursul judecatii in prima instanta si in apel), pe de alta parte, rezulta ca obligatia efectuării unei expertize medico-legale psihiatrice anterior dispunerii masurii internarii medicale provizorii este normata diferit in functie de etapa procesuala a cauzei in cadrul careia se dispune aceasta masura. Astfel, chiar si cu privire la aceeasi persoana, daca propunerea este formulata in etapa urmaririi penale sau a camerei preliminare, masura poate fi dispusa

fara efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice anterior internarii medicale provizorii, iar daca propunerea este formulata in cursul judecatii in prima instanta sau in apel, masura este dispusa pe baza expertizei medico-legale psihiatrice. Or, o reglementare diferita in ceea ce priveste obligativitatea efectuarii unei expertize medico-legale psihiatrice (anterior dispunerii masurii internarii medicale provizorii) in functie de etapa procesuala in care se afla cauza nu are nicio justificare rezonabila si obiectiva.

40. In continuare, Curtea retine ca, desi art.248 alin.(13) din Codul de procedura penala prevede ca, in cursul judecatii in prima instanta si in apel, internarea medicala provizorie se dispune pe baza expertizei medico-legale psihiatrice, ultima fraza a articolului contine o norma de trimitere la dispozitiile alin.(4)-(11), care se aplica in mod corespunzator. Cu alte cuvinte, dispozitiile alin.(9) ale art.248 ar deveni aplicabile si in cazul internarii medicale provizorii dispuse in cursul judecatii in prima instanta si in apel. **Astfel, desi la prima vedere obligativitatea efectuarii expertizei medico-legale psihiatrice anterior dispunerii masurii este prevazuta expres in acest caz, prin trimiterea la alin.(9), aceasta obligatie se relativizeaza in conditiile in care acesta reglementeaza situatia efectuarii expertizei medico-legale psihiatrice ulterior admiterii propunerii de internare medicala provizorie a suspectului sau a inculpatului.**

41. Or, Curtea Constitutionala a statuat ca, desi nu este in mod expres consacrat in Constitutie, principiul securitatii raporturilor juridice se deduce din prevederile constitutionale ale art.1 alin.(3), conform carora Romania este stat de drept, democratic si social, si ca **existenta unor solutii legislative contradictorii si anularea unor dispozitii legale prin intermediul altor prevederi cuprinse in acelasi act normativ conduc la incalcarea securitatii raporturilor juridice, ca urmare a lipsei de claritate si previzibilitate a normei**, principiu ce constituie o dimensiune fundamentala a statului de drept, astfel cum acesta este consacrat prin art.1 alin.(3) din Constitutie (Decizia nr.102 din 17 februarie 2021, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr.357 din 7 aprilie 2021, paragraful 40).

42. In concluzie, analiza coroborata a dispozitiilor legale incidente determina concluzia inexistentei obligatiei efectuarii expertizei medico-legale psihiatrice inainte de dispunerea masurii internarii medicale provizorii in cursul urmaririi penale / procedurii de camera preliminara. In acest context, Curtea subliniaza ca instanta de la Strasbourg a statuat ca una dintre conditiile minime ce justifica privarea de libertate a persoanelor care sufera de tulburari psihice este cea potrivit careia trebuie sa se demonstreze in mod cert ca persoana in cauza sufera de alienare mintala, adica o reala tulburare psihica, ce trebuie stabilita in fata unei autoritati competente pe baza unei expertize medicale obiective.

43. De asemenea, Curtea retine ca, de exemplu, in Hotararea din 14 decembrie 2006, pronuntata in Cauza Filip impotriva Romaniei, paragraful 57, Curtea Europeana a Drepturilor Omului a considerat ca nicio privare de libertate a unei persoane considerate alienate nu poate fi judecata ca fiind conforma art.5 paragraful 1 lit.e) din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale daca aceasta s-a stabilit fara consultarea unui medic specialist. Orice alta abordare nu intra in gradul de cuprindere al protectiei impuse impotriva arbitrarului, inerenta art.5 din Conventie. Totodata, prin Hotararea din 19 iunie 2012, pronuntata in Cauza Cristian Teodorescu impotriva Romaniei, paragrafele 67-69, „daca este adevarat ca art.5 paragraful 1 litera e) autorizeaza internarea unei persoane cu tulburari psihice, o asemenea masura trebuie sa fie in mod corespunzator justificata de gravitatea starii de sanatate a persoanei in cauza in scopul asigurarii protectiei sale sau a altor persoane. Nicio lipsire de libertate a unei persoane considerate alienate nu poate fi judecata conform art.5 paragraful 1 litera e) daca aceasta s-a stabilit fara consultarea unui medic specialist. Avand in vedere libertatea de apreciere crescuta de care dispun statele contractante in astfel de cazuri in materie de internare cu titlu de urgenta, se accepta, in cazurile urgente, cu risc ridicat sau atunci cand o persoana este arestata pe baza comportamentului violent, ca un astfel de aviz sa fie obtinut imediat dupa arestare, insa in toate celelalte situatii, consultarea prealabila este indispensabila. In absenta altor posibilitati, de exemplu, in cazul in care persoana in cauza refuza sa se prezinte la consult, trebuie cel putin sa se ceara evaluarea dosarului de catre un medic specialist, altfel nu se poate sustine ca starea de alienare a persoanei in cauza a fost dovedita. In cauza, nimic nu arata ca lipsirea de libertate a reclamantului era indispensabila in privinta circumstantelor din speta si ca alte masuri, mai putin severe, nu ar fi putut fi suficiente pentru protejarea interesului sau sau a interesului public. In aceasta privinta, Curtea constata in special ca

reclamantul nu a facut obiectul niciunui consult prealabil internarii sale in spitalul de psihiatrie: autoritatile nici nu l-au convocat sa se prezinte la o examinare, nici nu au cerut evaluarea sanatatii acestuia de catre un medic specialist pe baza dosarului. In opinia Curtii, o asemenea evaluare prealabila era indispensabila, in ciuda continutului neobisnuit al plangerilor sale, avand in vedere in special faptul ca reclamantul nu avea antecedente de tulburari psihice si nu a manifestat violenta in privinta sa sau a unor terti. In cele din urma, faptul ca a fost lasat sa plece din spital intr-o stare identica cu cea din ziua precedenta pune la indoiala necesitatea masurii in cauza in privinta lit.e) din art.5 paragraful 1.”

44. In consecinta, Curtea apreciaza ca internarea medicala provizorie, in cursul urmaririi penale si al procedurii camerei preliminare, in cazul in care suspectul sau inculpatul sufera de o boala mintala („este bolnav mintal”), poate fi dispusa in conditiile efectuarii in prealabil a unei expertize medico-legale psihiatrice, in caz contrar fiind incalcate prevederile art.23 alin.(1) si art.53 din Legea fundamentala interpretate prin prisma prevederilor Conventiei pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale. Astfel, dispozitiile art.248 alin.(9) din Codul de procedura penala, cu referire la lipsa obligativitatii efectuarii expertizei medico-legale psihiatrice anterior dispunerii masurii internarii medicale provizorii in cursul urmaririi penale si al procedurii camerei preliminare, sunt neconstitutionale. Asa fiind, Curtea constata ca sintagma „ia masuri pentru efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, daca aceasta nu a fost facuta potrivit alin.(2)”, cuprinsa in art.248 alin.(9) din Codul de procedura penala este neconstitutionala.

45. Avand in vedere art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea si functionarea Curtii Constitutionale, care prevede ca, „in caz de admitere a exceptiei, Curtea se va pronunta si asupra constitutionalitatii altor prevederi din actul atacat, de care, in mod necesar si evident, nu pot fi dissociate prevederile mentionate in sesizare”, in conditiile in care anterior s-a demonstrat legatura indisolubila intre dispozitiile alin.(9) si (5) ale art.248 din Codul de procedura penala, Curtea apreciaza ca trebuie sa isi extinda controlul de constitutionalitate si asupra prevederilor art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala. Asa fiind, luand in considerare aspectele de neconstitutionalitate ce afecteaza cele doua texte de lege, Curtea constata ca si dispozitiile art.248 alin.(5) din Codul de procedura penala sunt neconstitutionale”.

-
[* Cititi aici intreaga Decizie CCR nr. 357/2022](#)

sursa foto: Mediafax